

Arvoisa Herra Opetusministeri, arvoisat kutsuvieraat

J. V. Snellman 200 vuotta –juhlavuoden teemana on sivistys. Snellmanin mukaan sivistyksen arvo löydetään oman kokemuksen ja mietiskelyn kautta; tällä tavalla hänen mukaansa A. Kiven Seitsemän veljestäkin pelastuivat hirsipuusta ja oppivat kunnan kansalaisiksi.

Näyttely Snellmanista eurooppalaisena ajattelijana sopii erityisen hyvin Suomen Kansalliskirjastoon, koska kansalliskirjallisuus ja kirjasto olivat tärkeässä roolissa hänen omassa sivistysprosessissaan.

Kokkolassa merenkulun tuoma aineellinen hyvinvointi heijastui henkisen elämään. Vuonna 1800 kaupunkiin oli perustettu Suomen ensimmäisiä kirjastoja heti Vaasan ja Turun jälkeen. Yli tuhannen niteen kirjasto karttui Tukholman tervanvientimatkoilla. Tätä monipuolista kirjastoa Snellman käytti ahkerasti kouluaikanaan ja kotiopettajana ollessaan. Kerrotaan Snellmanin soutaneen usein veden keskellä kohonneen suuren siirtolohkareen päälle tutkimaan hiljaisuudessa lukuseuran kirjaston aarteita: matkakertomuksia, elämäkertoja, romaaneja, kasvistoja, fysiikan kaavoja, lääkärikirjoja ja erilaisia lehtiä.

Kokkolan lukuseuran kirjaston monipuolisuus osoittaa hyvin, miten se pyrki yhden valistuksen ihanteen, ensyklopedia-aatteen mukaisesti lisäämään ihmisen tietomäärää. Lukuhimo lähti siitä, ettei tyydytty kurinalaisesti noudattamaan luonnon ja yhteiskuntajärjestyksen lainalaisuuksia vaan etsimään vapautta itsenäiseen toimintaan. Lukemisen tarkoitus oli sytyttää yksilössä uudistushalu, uskon tavallisen ihmisen mahdollisuuksiin hankkia varallisuutta, tietoa ja poliittista vaikutusvaltaa ja määrätä niiden avulla tulevaisuuttaan ja valtion kehittymistä. Snellman mainitsee historiallisen kirjaston varustaneen hänet koko elämää varten.

Kirjastolla ja kirjoilla oli tärkeä rooli Snellmanin kasvatusopillisessa ohjelmassa, mikä käy ilmi hänen lukuvuoden alkajais- ja päättäjäispuheissaan Kuopion yläalkeiskoulun rehtorina. Hänen lähtökohtanaan oli, että sivistykseen kuului tiedon halu. Tieto on ihmiskunnan vuosituhantinen perintö. Hän pyrki huolehtimaan oppilaistaan hankkimalla teoksia lisää koulun kirjastoon esimerkiksi tilaamalla niitä ystävältään Robert Tengströmiltä: Sinulla on varmasti hyvä käsitys klassisten kielten ja kirjallisuuden julkaisutoiminnan uusimmista vaiheista. Niinpä pyytäisin veljellisesti, että ystävällisesti ilmoittaisit minulle parhaat laitokset seuraavaan luetteloon merkityistä kouluklassikoista sekä kummankin kielen uusimmista hyviksi tunnustetuista sanakirjoista. Hyvillä laitoksilla en tarkoita pelkästään sellaisia, joissa tekstikritiikki on hyvää, vaan pääasiassa sellaisia, jotka on varustettu hyvin kommentaarein, jotka voivat opettaa opettajan ymmärtämään opetettavan tekstin oikein ja lisätä hänen kiinnostustaan asiaa kohtaan, niin että kuulustelu muuttuu tekstin tutkimiseksi.

Toisessa kesäkuun artikkelissaan Snellman totesi, että yksinkertaisimmankin laskelman avulla oli helppo ymmärtää, että maan kirjallisuus lisääntyisi määrällisesti, jos sen kieli olisi suomi. Hän perusteli: ”Ja ennen kaikkea: miten kirjallisuus koskaan voisikaan kukoistaa jollain muulla kuin kansakunnan omalla kielellä? - - - Joku ehkä ajattelee: äänne kuin äänne, kieli kuin kieli: ne ovat vain erilaisia tapoja ilmaista samoja ajatuksia. Mutta ihminen ei välitä sanoissaan vain ajatuksiaan, hän uskoo ja tuntee, tietää ja tahtoo sanallisesti; ja hänen ajattelunsa, koko hänen järjellinen olemuksensa elää ja liikkuu kielessä. Miten kansakunnan henkinen laatu siis voisi tuoda itseään ilmi muulla kielellä kuin omallaan? Miten kansa kykenisi rakastamaan sen ilmauksia, jos ne esiintyvät vieraassa ja lainatussa muodossa, josta kansa ei tunnista omaa toimintaansa?”